Coimisiún na Scrúduithe Stáit

Scrúdú na hArdteistiméireachta, 2011

LAIDIN - GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

Dé Céadaoin, 22 Meitheamh - Tráthnóna, 2.00 go 5.00

1. Freagair Roinn A **nó** Roinn B:- **[75]**

A. Cuir Laidin orthu seo:-

(a) Nuair a bhuaigh Caesar ar na Briotanaigh <u>d'ullmhaigh sé</u> chun filleadh ar an nGaill. **(15)**

(b) Throid na saighdiúirí chomh cróga sin gur bheag nár bhuaigh siad ar na Rómhánaigh. **(15)**

(c) D'ordaigh an Seanad do Chaesar gan an abhainn a thrasnú lena arm. **(15)**

(d) Cheap na mná go raibh Caesar ag teacht chuig an Róimh chomh tapa agus ab fhéidir. **(15)**

(e) Má <u>shroicheann</u> Caesar an Róimh, teithfimid go léir chuig na sléibhte lenár bpáistí. **(15)**

ullmhaím: paro. sroichim: pervenio.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceisteanna **go léir** ina dhiaidh:-

(Déanann Plinias cur síos ar a chuid iarrachtaí féin chun filíocht a scríobh)

Dicis te legisse <u>versus</u> meos; rogas etiam quomodo <u>coeperim</u> scribere, cum videar tibi homo severus esse. Numquam a poetica alienus fuit; quin etiam <u>quattuordecim</u> annos natus Graecam tragoediam scripsi. Mox, cum e militia rediens in Icaria insula <u>ventis</u> detinerer, Latinos <u>versus</u> de illo ipso mari ipsaque insula feci. Cum elegos scripsissem, eos amicis legi. <u>Probaverunt</u>. Deinde plura poemata, si quid <u>otii</u> habebam, praesertim in <u>itinere</u>, temptavi. Nunc credo meos <u>versus</u> multo homines delectare; leguntur, recitantur, <u>cantantur</u>, etiam a Graecis, qui linguam Latinam discunt ut eos legere possint. Putasne me gloriose loqui ? non tamen de meo, sed de aliorum <u>iudicio</u> loquor.

versus: filíocht	coepi: tosaím.	quattuordecim: a ceathair déag.	ventus: an ghaoth.
probo: ceadaím.	otium: am saor.	iter: aistear, turas.	canto: canaim.
iudicium: tuairim.			

(i) Cén cheist a chuireann comhfhreagraí Phlinias air? **(7)**
(ii) Cad a cheapann comhfhreagraí Phlinias de ? **(7)**
(iii) Cén aois a bhí ag Plinias nuair a thosaigh sé ag scríobh? **(7)**
(iv) Cad a tharla ar deireadh gur coimeádadh Plinias ar oileán Icaria? **(7)**
(v) Conas a chaith sé a chuid ama ansin? **(8)**
(vi) Cad a cheap cairde Phlinias dá chuid filíochta? **(7)**
(vii) Cén uair a rinne Plinias iarracht tuilleadh dánta a scríobh? **(8)**
(viii) Cad a cheapann Plinias dá chuid dánta? **(8)**
(ix) Cad a dhéanann na Gréagaigh le filíocht Phlinias? **(8)**
(x) An gceapann tú go bhfuil Plinias ag maíomh as féin? Mínigh do fhreagra. **(8)**

2. Cuir Gaeilge ar **dhá cheann ar bith** de na sleachta **A**, **B**, **C**, **D**. (Tá na sleachta go léir sa cheist seo ar cómharc):- **[130]**

A.

(*Sa Domhan Thíos, feiceann Aeinéas go leor anamacha ar foluain timpeall ar nós na mbeach)*

Interea videt Aeneas in valle reducta
seclusum nemus et virgulta sonantia silvae,
Lethaeumque domos placidas qui praenatat amnem.
hunc circum innumerae gentes populique volabant,
ac velut in pratis ubi apes aestate serena
floribus insidunt variis et candida circum
lilia funduntur, strepit omnis murmure campus.

Veirgil (65)

reducta: i bhfad i gcéin.
nemus: garrán, coill.
virgultum: tor, tom.
praenato: gluaisim thart.
amnis: abhainn.
pratum: móinéar.
apis: beach.
insido: socraím ar.
lilium: lile.
funduntur: atá scaipthe.
strepo: déanaim monabhar.

B.

(*Déanann Óivid cur síos ar an radharc ina theach an oíche sular díbríodh é ón Róimh*)

Quocumque aspiceres, luctus gemitus sonabant,
forma non taciti funeris intus erat.
femina virque meo, pueri quoque, funere maerent,
inque domo lacrimas angulus omnis habet.
si licet exemplis in parvo grandibus uti,
haec facies Troiae, cum caperetur, erat.

Óivid (65)

quocumque: cibé áit.
luctus: brón.
gemitus: cnead, osna.
tacitus: tostach.
intus: ar an taobh istigh.
maereo: déanaim dobrón.
angulus: cúinne (an tí).
grandis: mór.
utor: úsáidim.

C.

(Nochtann Ciceareó a chuid eolais faoi phleananna Chaitilíne chun é a dhúnmharú)

Dico te priore nocte venisse inter falcarios in M.Laecae domum; convenisse eodem complures eiusdem amentiae sceleris que socios. Num negare audes? Quid taces? Convincam, si negas; video enim esse hic in senatu quosdam, qui tecum una fuerent. O di immortales! Ubinam gentium sumus? Quam rem publicam habemus? In qua urbe vivimus? Hic, hic sunt in nostro numero, patres conscripti, in hoc orbis terrae sanctissimo gravissimoque consilio, qui de nostrum omnium interitu, cogitent.

Cicearó (65)

falcarius: sráid na ndéantóirí corrán.
amentia: gealtacht.
scelus: coir.
convinco: cruthaim.
quidam: daoine áirithe.
una: in éineacht le.
ubinam gentium: cibé áit ar domhan.
patres conscripti: seanadóirí.
consilium: tionól, i.e. an seanad.
interitus: bás.

D.

(I ndiaidh dó bua a fháil, ullmhaíonn Caesar don gheimhreadh)

Hac <u>fama</u> ad Treveros <u>perlata</u>, Indutiomarus, qui postero die castra Labieni oppugnare decreverat, noctu profugit copiasque omnes in Treveros reducit. Caesar Fabium cum sua legione remittit in <u>hiberna</u>, ipse cum tribus legionibus circum Samarobrivam <u>trinis</u> <u>hibernis</u> <u>hiemare</u> constituit et, quod tanti motus Galliae <u>exstiterant</u>, totam hiemem ipse ad exercitum manere <u>decrevit</u>. Nam illo <u>incommodo</u> de Sabini morte perlato omnes fere Galliae civitates de bello consultabant, nuntios legationesque in omnes partes dimittebant et nocturna in locis desertis concilia habebant.

Caesar (65)

fama: tuairisc.	perfero: tógaim.	hiberna: ceathrú gheimhridh.
trini: trí ar leith.	hiemo: caithim an geimhreadh	existo: táim ann, is ann dom.
decerno: beartaím.	incommodum: míchaoithiúlacht.	

3. Freagair Roinn A **nó** Roinn B sa cheist seo:- **[90]**

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:- (60)

Testes nunc vero iam omnes orae atque omnes exterae gentes ac nationes, denique maria omnia cum universa, tum in singulis oris omnes sinus atque portus. Quis enim toto mari locus per hos annos aut tam firmum habuit praesidium ut tutus esset, aut tam fuit abditus ut lateret ? Quis navigavit qui non se aut mortis aut servitutis periculo committeret, cum aut hieme aut referto praedonum mari navigaret ? Hoc tantum bellum, tam turpe, tam vetus, tam late divisum atque dispersum quis umquam arbitraretur aut ab omnibus imperatoribus uno anno aut omnibus annis ab uno imperatore confici posse?

Ciceaó

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh):- (30)

(a) Déan cur síos ar ghníomhaíocht Phoimpéas i gcoinne na bhfoghlaithe mara.

(b) Cén fáth a gceapann Ciceaó go bhfuil Poimpéas ullmhaithe go maith mar cheannasaí?

(c) Cé na cosúlachtaí a fheiceann Ciceaó idir teitheadh Mhéidé agus theitheadh Mithridates?

(d) Cén fáth ar chuir Q.Catalus in aghaidh cheapachán Phoimpéas?

(e) An bhfuil argóintí Chiceaó sochreidte, dar leat ? Tabhair **dhá** chúis mar thacaíocht le do fhreagra.

B.

(i) Cuir Gaeilge air seo:- (60)

Et iam finis erat, cum Iuppiter aethere summo
despiciens mare velivolum terrasque iacentes
litoraque et latos populos, sic vertice caeli
constitit et Libyae defixit lumina regnis.
atque illum tales iactantem pectore curas
tristior et lacrimis oculos suffusa nitentes
adloquitur Venus: ‘o qui res hominumque deumque
aeternis regis imperiis et fulmine terres,
quid meus Aeneas in te committere tantum,
quid Troes potuere, quibus tot funera passis
cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?’

Veirgil

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceann díobh):- (30)

(a) “Et iam finis erat.” (líne 1 thuas.) Déan cur síos ar na dála a dtagraíonn na focail seo dóibh.

(b) Cén fáth a bhfuil an bandia Iúnó ina namhaid ag muintir na Traí?

(c) Cén fáth a dtagann fearg ar Aeinéas lena mháthair sa leabhar seo?

(d) Scríobh nóta ar na samhlacha san *Aeinéid* Leabhar 1.

(e) Cad a théann i bhfeidhm chomh mór sin ar Aeinéas nuair a fheiceann sé láthair na Cartaige?

4. Freagair **gach ceann** de na ceisteanna seo a leanas :-

[30]

(i) Scríobh síos **An Tuiseal Cuspóireach, Uimhir Iolra** de na hainmfhocail seo a leanas:

rex, gladius, gradus, miles. (8)

(ii) Scríobh síos na príomhranna de **thrí cinn ar bith** de na briathra seo a leanas:

doceo, cognosco, dico, mitto, morior. (12)

(iii) Déan an líne seo a leanas as an *Aeinéid* le Veirgil a scanadh agus marcáil na cainníochtaí:

nate dea quae nunc animo sententia surgit (10)

5. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** a roghnú as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá cúig mharc is fiche ag gabháil le gach ceist díobh):-

[75]

A.

(i) Cad a rinne Ágastas chun comharba air féin a fháil?

(ii) An raibh Tibir ina impire maith? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. Cén ról a bhí ag Séánas ina réimeas ?

(iii) Scríobh nótaí ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:

Otho; Messalina (bean chéile Chláidias); Cogaí Thráian; Domitian.

B.

(i) Tabhair cuntas ar shaol agus ar scríbhinní Livias **nó** Horáit.

(ii) Déan cur síos ar fhoirgneamh Rómhánach **amháin** a thaitníonn leat. Mínigh cén úsáid a baineadh as.

(iii) Mínigh conas a mhaisigh na Rómhánaigh a dtithe. Déan cur síos ar mhúrealaín **nó** ar mhósáic clúiteach **amháin**.

Leathanach Bán

Leathanach Bán